

DE SCHOONSTE DAG VAN UW LEVEN

Eric Vermeirsch

Velen zullen op de vraag “Wat was de mooiste dag van uw leven?” niet altijd gauw een antwoord kunnen geven. Voor de meesten was het de dag van hun huwelijk (sic), voor anderen een eerstgeborene, voor de overgrote meerderheid van de huidige generatie Gentenaars de dag waarop de Gantoise eindelijk eens het Belgisch kampioenschap had gewonnen. ’t Leven kan soms zo mooi zijn, de mooiste dag kiezen wordt moeilijker naarmate men ouder wordt.

Maar vele, vele jaren geleden, moest men er niet aan twijfelen, men moest er ook niet over nadenken, anderen deden het voor u. De plechtige communie: dat was de mooiste dag van uw leven, punt. Tussen haakjes: tot 1910 noemde men wat nu de ‘plechtige’ is, de ‘eerste’ communie. Het was immers de eerste keer dat een kind op de drempel van de volwassenheid (twaalf jaar) de christelijke ‘communie’ mocht ontvangen en eten. Dat gebeurde onder de vorm van een speciaal plat en rond gebakken licht stukje brooddeeg: de hostie. Dat eten moest op de nuchtere maag gebeuren, ’s morgens dus. Later vond de kerkelijke overheid dat de kinderen daarmee niet tot hun twaalfde jaar moesten wachten. Dus voerde men de eerste communie op zeven jaar in, terwijl de plechtigheid op twaalf jaar bleef bestaan en voortaan plechtige communie genoemd werd. Het was een overgangsritueel (rite de passage) van kind naar volwassene dat men niet zomaar kon afschaffen. Iets dergelijks bestaat in heel veel culturen. Ouders en familie hielden er trouwens stevig aan vast, om van de ‘commerce’ nog te zwijgen.

Dus er moest voor gezorgd worden dat alles tot in de kleinste details was geregeld. Er werden kosten nog moeite gespaard. Op afb. 1 zie je bijvoorbeeld mijn pa. Dat moet zo rond 1922 geweest zijn. Hij is prachtig uitgedost in een marine-uniform: een kapitein, een adelborst, een vaandrig, een aide-de-camp (haha!) of zoiets? Bij het zien van dergelijke familiefoto’s (ik heb er nog enkele) heb ik mij altijd afgevraagd waar zij het geld haalden voor deze toch wel mooie kledij. De grote negentiende-eeuwse filosoof en politicus Alexis de Tocqueville had het er al over in één van zijn talrijke werken: ‘De veel voorkomende onmatigheid onder de lagere klassen, hun kortzichtigheid en hun neiging om te leven alsof elke dag geen morgen had’.

Maar schijn bedriegt! Mijn eigen eerste communiciekostuum, achtentwintig

Afb. 1. Dokwerkerszoon Modest Vermeersch ca. 1922 voor zijn plechtige communie uitgedost als marineofficier.

jaar later, was in feite een afdragertje van mijn neef Gilbert, door mijn ma voor een appel en ei afgekocht van tante Florke. Na de koop moest de kleermaker het opensnijden, wat nauwer maken, inkorten enz. Want Gilbert was flink uit de kluiten gewassen, en ik niet. Doch het viel mee, want er konden ook stukken uit verwijderd worden. Want toen tante Florke het vorig jaar had gekocht (ook voor een appel en een ei) bij de moeder van een vriend van Gilbert, moest zij er stukken laten bij stikken voor haar Gilbert want dat vriendje was ook nogal tener gebouwd, zoals ik. Dus verbreden, verlengen, daarna weer inkorten en versmallen voor mij: prachtig vakmanschap. Een uitdaging voor elke groene jongen of meisje, zo een pakje aangeboden krijgen in het repaircafé en er wat van trachten te maken. En dan nog een kind vinden die het ook wil dragen.

Dat mooie kapiteinskostuumpje van mijn pa zal ook wel niet spiksplinter-nieuw geweest zijn zeker? Toch wel wat pretentius, een eenvoudig matrozen-

Afb. 2. Een goed bevolkt tweede leerjaar op 't Seleskest vlak voor de Eerste Wereldoorlog. Bemerkt de twee jongetjes met forse matrozenkraag onder rechts. De gezichtjes kijken allemaal ongelukkig tot zelfs grimmig. Enkel de jongen die de schoollei met het opschrift mag vasthouden, glimlacht.

kostuumpje met korte broek was blijkbaar niet goed genoeg. En dan te bedenken dat zijn vader, mijn pé Dees, dokwerker was, dus zeker geen kapitein. En wat met de schoenen? Handschoenen te groot, dat was geen probleem, die hield je gewoon netjes in de handen. Ik herinner mij niet dat ik ook de schoenen van Gilbert heb moeten dragen op die plechtige dag. Voordeel zou wel geweest zijn dat zij allicht te groot waren voor mij en dus niet spanden.

Ik trek ook uw aandacht op de linkerhand van mijn pa met een 'missaal' netjes omwikkeld met een wit doekje. Was dat doekje gewijd misschien? Neen: dat was om het heilige boekwerk met de nodige eerbied vast te nemen. Dat mocht niet door smoezelige kinderhandjes bezoedeld worden, ook al waren ze nog zo proper gewassen.

Ik heb, samen met mijn 'nieuw' pak en dito schoenen, op die dag ook een missaal gekregen, mijn eerste eigen boek. En dat was geen occasie: gloednieuw en tot op de dag van vandaag nog ongelezen. Verzachtende omstandigheden: 1766 bladzijden, de helft in het Nederlands, de andere helft in het Latijn,

imprimatur 1949. ‘k Zou liegen. Ik heb de tekst van de Septuagesima-tijd (de zondagen voor Pasen) trachten te lezen: dat zie ik aan enkele verkreukelde blaadjes. Ik heb het exemplaar nog altijd in mijn persoonlijke bibliotheek liggen, een kanjer ‘met gouden snee’. Nee, ik verkoop het niet, zeker niet voor een appel en een ei. Ik herinner mij nu ook dat er ergens sprake was van een kanon (maar canon geschreven), dat intrigeerde mij wel maar veel uitleg heb ik daarover niet gevonden in dit dikke boek.

Die missaal, dat was niet de enige ‘folie’ (voor folie zie GT maart-april 2020, blz. 96) die mijn ouders zich die dag permitteerden: na de plechtigheid waren wij uitgenodigd voor koffie en taart bij tante Jeannette. Van ‘t Seleskest naar de Bisschop Triestlaan, met een taxi a.u.b. Bovenop mijn eerste boek nog de eerste taxi. Zoveel culot voor een textielarbeider: burggraaf de Tocqueville zou er zeer onaangenaam door zijn getroffen moest hij dat meegemaakt hebben. Het was niet zozeer mijn pa, maar vooral mijn ma, die in geen geval wilde onderdoen voor het zoontje van de beenhouwer die in mijn klas zat. Zelfs al moest zij daarvoor geld lenen bij haar vier zusters. En, à propos: culot is bourgeois-Gents voor kloten (‘avoir du culot’, ‘to have some balls’). Komt daar nog bij dat à propos ook Gents is.

Dat zo’n marinekostuum niet voorbehouden was aan oudere jongens, zien we op afb. 2: een zeldzame klasfoto uit 1913-1914 van het tweede leerjaar in de katholieke school van het Seleskest, nu in de Sint-Salvatorstraat. Twee jongetjes rechts onder dragen een matrozenpakje. Bijlange niet zo chicque als het zee-officiersuniform op afb. 1. Dergelijke ‘beste’ kostuumkes (vooral de kragen) zouden in de mode blijven voor kleine jongens tot in de jaren 1950. Bemerkt ook de prachtige kravatten van sommige kinderen. Anderen (de armsten?) moesten het echter stellen zonder... Het waren ééndagsvliegen: meer dan waarschijnlijk moesten ze snel weggeborgen worden. Het in die tijd door de katholieke kerk sterk gepromote Heilig Hartbeeld strekt zijn armen beschermend uit. Dat zal nodig geweest zijn voor de kinderen die enkele jaren later, niet alleen de hongerjaren 1917-1918 moesten zien te overleven, maar daar bovenop nog eens de Spaanse Griep.

En dat allemaal in mijn ‘Oude dozen’ beschreven in vorig GT nummer!

Wie meer wil weten over dergelijke gebruiken in onze streken, zal zijn gading vinden op het internet in het artikel van Maes, A. (2012). Op de foto voor de plechtige communie. In: *Van Mensen & Dingen*, jg. 10 nr. 1, p. 4-31. Met literatuurverwijzingen naar de geschiedenis van het matrozenpakje.